

Branislav D. Ivanović*

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet
Srbija

REFLEKSI SREDNJEVISOKONEMAČKIH GLASOVNIH PROMENA U FRAZELOGIJI SAVREMENOG NEMAČKOG JEZIKA

UDC 811.112.2'342.62"9/13":811.112.2'373.7
Originalan naučni rad

Iako se frazeologija nemačkog jezika može smatrati samostalnom lingvističkom disciplinom sa razvijenim metodološkim i terminološkim aparatom i otvorenošću za istraživanja interdisciplinarnog tipa, njena dijahronijska dimenzija i danas je u visokom stepenu zapostavljena. Izostankom dijahronijske perspektive motivisana je činjenica da određen broj relevantnih pitanja u ovoj oblasti i danas ostaje nedovoljno istražen, a neka od njih čak i potpuno neprepoznata, čime se umanjuje stepen egzaktnosti sumiranih rezultata. Intenzivniji dijahronijski pristup je, između ostalog, od krucijalnog značaja za potpuno razumevanje određenih fonetskih i strukturnih specifičnosti koje se mogu uočiti u frazeološkom formativu savremenog jezika, a koje predstavljaju odstupanja od ustrojstva slobodnih sintagmi u današnjoj jezičkoj ravni. U radu se iznose refleksi srednjevisokonemačkih fonetskih zakonomernosti – sinalefa, elizija, kraza i sinkopa i uzroci za njihovo perzistiranje unutar frazeoleksikona savremenog nemačkog jezika.

Ključne reči: srednjevisokonemački, sinalefa, elizija, kraza, sinkopa

1. Uvod

Istraživanja u oblasti istorijske frazeologije tradicionalno su veoma retka i to kako u matičnoj, tako i u inostranim germanistikama. Uzroci za dugogodišnje zapostavljanje ovog dela nemačke lingvistike su veoma brojni, a prvenstveno ih treba tražiti u činjenici da je frazeologija mlađa lingvistička grana koja se etablirala 60-ih i 70-ih godina XX veka, u onom periodu kada sinhronijski koncepti interdisciplinarnog karaktera doživljavaju svoj puni procvat, dok dijahronijska dimenzija u proučavanju jezičkih fenomena na bilo kojem od nivoa neopravdano postaje marginalizovana. Drugi razlog je taj što su se u fokusu istorije nemačkog jezika u vreme etabliranja frazeologije nalazila pitanja vezana prvenstveno za fonetiku i sintaksu ranonovovisokonemačke epohe koja se sve do ovog vremena smatrala takođe zapostavljenom i slabo proučenom. Posledice različitih pravaca u razvoju ove dve discipline osećaju se i danas u frazeologiji nemačkog jezika, a ranije konstatacije frazeologa o izrazitom raskoraku između sinhronijskih i dijahronijskih frazeoloških proučavanja (up. Fleischer 1997: 244) nisu bitno uticale na aktuelne

* Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, Studentski trg 3, Beograd; e-mail:
branislav.ivanovic@fil.bg.ac.rs

trendove u proučavanju ove oblasti s obzirom na to da je istorijska frazeologija i danas veoma daleko od sumiranja, analize i eventualnog revidiranja već urađenog.

Zapostavljanje dijahronijske dimenzije u istraživanjima za posledicu, između ostalog, ima i to da mnoga pitanja vezana za fonetske, morfološke i sintaksičke specifičnosti frazeoloških formativa u savremenom nemačkom jeziku i danas ostaju neprepoznata, a veoma često i nedovoljno jasno interpretirana. Ovo se odnosi na one frazeologizme čija se struktura na nekom od različitih jezičkih nivoa (fonetskom, morfološkom, sintaksičkom) razlikuje od strukture slobodnih sintagmi u današnjem jeziku. Ovakva strukturalna odstupanja u dosadašnjim radovima najčešće su uočavana na komponentskom, sintaksičkom i morfološkom nivou, ali bez detaljnije dijahronijske analize (up. Burger 2003: 20; Buhofer, & Guirato 2002: 125 i dalje; Fleischer 1997: 37 i dalje), dok su opisi mogućih fonetskih specifičnosti i njihova dijahronijska motivacija najčešće izostajali. Nepostojanje šireg dijahronijskog pristupa u teorijskoj frazeologiji po pravilu je rezultovalo nedovoljno egzaktnim određenjima o formalnim obeležjima pojedinačnih frazeoloških supklasa, a imalo je implikacije i na rešavanje praktičnih problema u okviru nastave nemačkog jezika kao stranog.

Cilj rada je da se na odabranim primerima iz savremenog nemačkog jezika pokažu fonetske specifičnosti frazeoloških formativa koje se mogu definisati kao refleksi glasovnih promena iz srednjevisokonemačkog jezika (u daljem tekstu: *srvn.*) i da se motivišu neki od uzroka koji provociraju njihovo perzistiranje u današnjem frazeoleksikonu.

2. Refleksi *srvn.* glasovnih promena u današnjem frazeoleksikonu

Pod navedenim terminom zbirno treba podrazumevati one glasovne promene koje su se prvi put javile u *srvn.* periodu (1050-1350), obeležile prestrukturisanje fonetskog sistema navedene epohe, u višem ili nižem stepenu ostale očuvane unutar frazeoloških formativa u savremenom nemačkom jeziku i nisu specifične za slobodne sintagme savremenog standardnog jezika. Ovde spadaju *sinalefa*, *elizija*, *kraza* i *sinkopa*.

2. 1. Sinalefa

Pod *sinalefom* (nem. *die Synaloephe, die Synaloiphe*) se podrazumeva pojava gubljenja inicijalnog monoftonga/diftonga kod reči u enklizi ukoliko se u finalnoj poziciji prethodne reči javi vokal (up. Mettke 2000: 28). Smatra se da je sporadično

počela da se javlja u razvijenom starovisokonemačkom jeziku, posebno kod Otfrida (up. Mettke 2000: 28), a svoj vrhunac doživljava u periodu srvn. jezika za koji se vezuje pojava čitavog niza skraćenih i kontrahovanih oblika. Sinalefom se izbegava nastanak hijatusa između finalnog vokala reči u proklizi i inicijalnog vokala reči u enklizi. Njom su najčešće zahvaćene specifične komponente frazeologizma, i to neodređeni determinativ kao pratilac nominalne komponente ili, pak, pronominalna komponenta. Iz primera koji slede uočava se da se ova fonetska specifičnost po pravilu javlja kod supklasa idiomatskih fraza, globalnih idioma i komparativnih frazeologizama:

- (1) *Hast du `s ein bisschen kleiner? (salopp `du solltest nicht so übertreiben, du solltest weniger pathetisch sein`)*
- (2) *Da hast du `s! (ugs. `nun ist das eingetreten, was zu befürchten war`)*
- (3) *so `n Bart (ugs., abwertend `altbekannt, längst bekannt, langweilig`)*
- (4) *[Das ist] ein Ding wie `ne Wanne (scherzh. `[das ist] sehr eindrucksvoll, ganz, sehr großartig`)*.

Danas je sinalefa očuvana kod manjeg broja frazeologizama, a razlozi za njenu nižu zastupljenost u frazeoleksikonu savremenog nemačkog jezika su dvojake prirode. Oni na jednoj strani korespondiraju sa razvojem nemačkog jezika nakon srvn. epohe za koji su specifične delimična restitucija vokala i tendencija vraćanja kraćih i kontrahovanih na pune oblike, dok su na drugoj strani motivisani formalnom strukturom frazeologizma, tj. činjenicom da su sinalefom zahvaćene sinsemantične komponente, neodređeni determinativ i pronomen, koje nešto ređe participiraju u konstituisanju frazeološkog formativa.

2. 2. Elizija

Elizija (nem. *die Elision*) je suprotan proces od prethodnog i pod njom se podrazumeva gubljenje vokala **e** u finalnoj poziciji reči u proklizi ukoliko se u inicijalnoj poziciji naredne reči javi vokal (up. Mettke 2000: 27-28; Schmidt 1996: 228). Elizija je tokom srvn. perioda zahvatala samo ortoepsku stranu, dok je grafija ostala očuvana, što je i razlog da se u kritičkim izdanjima srvn. tekstova elidirani vokali beleže sa tačkom ispod (+). Elizija se od apokope razlikuje po tome što ova potonja predstavlja istorijski proces otpadanja finalnih vokala provociran fiksiranjem akcenta. Kao i kod sinalefe, i kod elizije se u srvn. jeziku izbegavao nastanak hijatusa između finalnog vokala reči u proklizi i inicijalnog vokala reči u enklizi, što se može uočiti u sledećem primeru:

dô sprach er: vrouw+ ân+ allen vâ...r...

dâht+ er unde brâht+ in aber vol...

dok je vokal **e** ostajao očuvan na onim mestima u sintagmatskom nizu gde nije dolazilo do hijatusa:

diu frouwe was ir swester, die fürsten hetens in ir pflegen.

Ostaci elizije danas su očuvani takođe u malom broju frazeologizama. Za razliku od srvn. jezika, elidirani vokal **e** se u savremenom jeziku ne realizuje u grafiji, što pokazuju sledeći primeri:

(5) *Hab_ und Gut* (geh. `alles, was man besitzt`)

(6) *in Reih_ und Glied* (`in strenge[r] Ordnung`)

(7) *Es sind noch nicht alle zu Bett, die heut_ eine böse Nacht haben werden.*

(8) *Der Wahn ist kurz, die Reu_ ist lang.* (`scheinbares Glück hält nicht lange an [u. zieht lange während des Unglücklichseins nach sich] `)

Na osnovu navedenih primera se može zaključiti da frazeologizmi čije komponente pokazuju eliziju potiču iz supklasa geminatnih frazeologizama, poslovice i krilatica.

2. 3. Kraza

Pod krazom (nem. *die Krasis*) se podrazumeva pojava stapanja nenaglašene reči sa susednom naglašenom (Mettke 2000: 30; Paul, & Mitzka 1966: 143), a njen rezultat je nastanak amalgama (nem. *die Wortkreuzung, Wortmischung, Wortverschmelzung, die Kontamination*). Procesi fuzije u srvn. periodu mogli su da budu veoma komplikovani i ne uvek jasni, što se može uočiti u sledećim primerima:

srvn. *lât α < lât da α / lât ë α ; dâst/deis(t)/dêst* (forme sa i bez umlauta) < *de α (e)st < de α ist < da α ist; êrst < êr ist; zer < ze dër; mohter < mohte êr; bater < bat êr; wander α < wande êr ë α ; alss < als sie.*

Primećuje se da su tokom srvn. epohe krazom najčešće bili zahvaćeni pronominalni oblici koji se stapaju sa glagolom, a nešto ređe sa subjunktorom, a moglo je doći i do stapanja determinativa sa predlogom, što je u gramatici savremenog jezika poznato pod nazivom portmanto-morfeme (nem. *das Portmanteau-Morphem*) (up. Srdić 2008: 156; Kürschner 2003: 65). Amalgamirane forme nastale krazom obeležile su srvn. jezičku epohu, a u potonjoj fazi ranonovovisokonemačkog jezika dolazilo je do postepenog procesa restitucije i vraćanja na analitičke oblike (pronomeni + glagol/ subjunktor + pronomeni).

Za razliku od navedenih srvn. glasovnih promena koje su očuvane u frazeoleksikonu savremenog nemačkog jezika, kraza može da rezultuje veoma specifičnom slikom frazeološkog formativa na višim jezičkim nivoima (morfološkom i sintaksičkom), što se uočava u sledećim primerima:

(9) *dstehen wie die Kuh, wenns donnert (salopp `angesichts einer neuen Situation völlig konsterniert u. ratlos sein, sich nicht zu helfen wissen`)*

(10) *Haste, was kannste! (ugs. `sehr schnell`)*

Kod prvog od navedenih primera, reč je o komparativnom frazeologizmu, kraza nastaje procesom prokope kod komponente *es* i njenom fuzijom sa subjunktorom *wenn*, dok se kod drugog primera uočava kraza koja nastaje amalgamiranjem pronominalne komponente u enklizi sa verbalnom (*kannst du > kannste*). Kraza je u ovom slučaju praćena slabljenjem finalnog vokala nekadašnjeg pronomena. Sinhronijski posmatrano, zavisna rečenica nema subjekat u današnjem poimanju ovog termina, čime nemački jezik, barem u slučajevima malobrojnih frazeologizama sa krazom, pokazuje obeležja *pro-drop*-jezika¹, dok se dijahronijskom analizom može konstatovati da je subjekat u formi pronominalne fraze stopljen sa verbalnom komponentom (*kannste < kannst du*)².

Refleksi navedene srvn. promene retko se sreću u frazeoleksikonu savremenog nemačkog jezika. Jedan od razloga za to je i činjenica da je za krazu relevantna struktura frazeologizma u kvantitativnom smislu. Ona je isključena kod onih frazeologizama čiji se formativi sastoje samo od dve komponente s obzirom na to da bi procesi fuzije doveli do destrukcije frazeološkog statusa (rezultat potencijalne kraze bila bi jedna leksema-amalgam). Ona se teorijski može javiti samo kod onih frazeologizama koji u svom komponentskom sastavu imaju tri/više od tri komponente. Na nisku zastupljenost kraze kod frazeologizama u savremenom nemačkom jeziku utiče i to što su njom prevashodno zahvaćene sinsemantične frazeološke komponente. Refleksi ove srvn. fonetske zakonitosti najčešće se javljaju kod supklase idiomatskih fraza, a bitno ređe kod ostalih frazeoloških supklasa.

¹ Termin *pro-drop-jezici* zbirna je oznaka za sve jezike u kojima se na sintaksičkom nivou ne mora realizovati subjekat. Termin potiče od engleskog glagola *to drop* (izostaviti) i uglavnom se sreće u anglosaksonskoj literaturi. Obeležje *pro-drop*-jezika jeste razuđen sistem gramatičkih morfema kod klase reči glagol pomoću kojih se ostvaruje jednoznačno markiranje gramatičkih kategorija lica i broja usled čega se realizacija subjekta može shvatiti redundantnom. U *pro-drop*-jezike spadaju između ostalih srpski, latinski, italijanski, ali i nama dalek japanski jezik (up. Fleischer, & Schallert 2011: 195-196).

² Indoevropistika smatra da lični nastavci kod klase reči glagol svoje poreklo vode od ličnih zamenica koje su dodavane na osnovu. Ovo nije specifično samo za ie. jezike, već i za druge jezičke skupine: ugro-finsku, altajsku, semito-hamitsku, kavkasku, kao i za baskijski jezik i može se smatrati jednom od jezičkih univerzalija (up. Stanišić 2006: 267).

2. 4. Sinkopa vokala kod frazeoloških komponenata

Pod sinkopom (nem. *die Synkope*) se podrazumeva ispadanje vokala **e** u nenaglašenom slogu unutar reči i smatra se jednim od glavnih obeležja vokalizma srvn. jezika, iako se prvi tragovi ovog procesa uočavaju već u IX veku, dakle i pre početka srvn. perioda (Schmidt 1996: 237). Uzrok za nastanak sinkope su fiksiranost i ekspiratornost akcenta od germanskog jezičkog perioda.

Sinkopa se najčešće javljala kod tro- i višesložnih reči sa dugim vokalom osnove, posebno iza likvida i nazala (stvn. *hêrisôn* > srvn. *hêrsen* `herrschen`), kod dvosložnih reči posle likvide kojoj prethodi kratak vokal osnove (stvn. *stêlan* > srvn. *stêln* `stehlen`), kao i kod prefiksa **ge-** ispred vokala **i, r, l, n, w** (stvn. *ginâda* > srvn. *g(e)nâde* `Gnade`) (Schmidt 1996: 237). Pored ovoga, u periodu srvn. jezika sinkopom je bio zahvaćen i vokal **a**, i to posebno unutar prve neposredne konstituente složenih pronominalnih adverbija (srvn. *dran, drinne, drunder*) (up. Wilmanns 1911: 416). Posledica srvn. procesa sinkopiranja je ili ireverzibilno gubljenje vokala (stvn. *gibârîda* > srvn. *gebærde* > danas *Gebärde*) ili, pak, njihova restitucija u mlađim jezičkim epohama (srvn. *suln* > rnv. *sull(e)n, sollen* > danas *sollen*).

Refleksi sinkope u današnjem frazeoleksikonu ograničeni su samo na one frazeologizme koji u strukturi svog formativa imaju samostalnu komponentu iz klase reči pronominalni adverb i kod onih kod kojih se pronominalni adverb javlja kao razdvojiva konstituenta verbalne komponente, pri čemu se pripadnost frazeologizma određenoj supklasi ne smatra relevantnom:

(11) *drauf schlagen wie der Bauer auf den Wolf* (`sehr derb u. grob schlagen`)

(12) *Da soll doch gleich ein Donnerwetter dreinschlagen!* (ugs. Ausruf der Verärgerung)

3. Uzroci perzistiranja srvn. glasovnih promena kod današnjih frazeologizama

Sigurno je da su uzroci kojima se može motivisati perzistiranje navedenih srvn. glasovnih promena u frazeološkim formativima savremenog nemačkog jezika brojni. Preduslov za njihovu potpuno egzaktnu identifikaciju kod svakog konkretnog primera u savremenom jeziku je izrada frazeoloških rečnika za sve minule periode u istorijskom razvoju nemačkog jezika u kojima bi se nalazili podaci o vremenu nastanka svakog od lematizovanih frazeologizama, ali i podaci o svim dijahronijskim

promenama formalne prirode kojima je on u istorijskom razvoju nemačkog jezika bio zahvaćen. Stoga se u metodološkom smislu i na današnjem nivou saznanja o uzrocima kojima je motivisano perzistiranje srvn. glasovnih promena može samo načelno govoriti, i to prevashodno iz perspektive opštih zakonomernosti imanentnih frazeoleksikonu u celini, frazeološkom formativu, ali i iz perspektive dijahronijskog dinamizma kojim je zahvaćen frazeoleksikon.

Jedan od mogućih uzroka za uočene refleksive srvn. glasovnih promena treba videti u nižem stepenu dinamizma koji je svojstven frazeoleksikonu u poređenju sa opštim leksikonom. Ovo obeležje sa jedne strane proističe iz obeležja polileksikaliteta, tj. višekomponentnog sastava frazeološkog formativa. Frazeologizam se akceptira kao formalna i semantička celina, a komponente koje ga konstituišu podležu svojevrsnoj deautonomizaciji i izolaciji. Kao takve, najverovatnije su ređe zahvaćene određenim dijahronijskim promenama koje su specifične za razvoj jezika i u većoj meri čuvaju refleksive starijeg jezičkog stanja. Sa druge strane, slabije izražen dinamizam može se objasniti i činjenicom da frazeoleksikon predstavlja „sekundarni semiotički sistem“ (Burger 2003: 80-81). Kao jedinice sekundarne nominacije, frazeologizmi su na nivou upotrebe manje frekventni od leksema, a prema opštim zakonomernostima i principima kauzaliteta može se reći da ono što se ne produkuje/recipira često, duže ostaje intaktno po pitanju bilo kakvih promena, odnosno ostaje u izvesnoj meri petrifikovano.

Jedan od relativnih uzroka za moguće prisustvo refleksive srvn. glasovnih promena u frazeološkom formativu savremenog nemačkog jezika moguće je tražiti i u činjenici da se određene frazeološke supklase smatraju starijim i da su u procesu primarne frazeologizacije u potpunosti odgovarale fonetskim zakonomernostima jezičke epohe, a da u kasnijem razvoju nemačkog jezika nisu bile zahvaćene daljim fonetskim prestrukturisavanjem koje je vodilo ka današnjem jezičkom stanju. Navedena teza istovremeno je i u korelaciji sa prethodno iznetim stepenom smanjenog dinamizma frazeoleksikona. Ovaj faktor bi se morao uzeti u obzir pri analizi fonetskih specifičnosti kod supklase poslovice koje se smatraju starijom frazeološkom supklasom (up. Fleischer 1997: 77; Škara, & Mikić 1989/1990: 143; Scheibe 1969: 595).

Jedan od uzroka za perzistiranje srvn. glasovnih promena u današnjem frazeoleksikonu može se videti i u visoko izraženoj tendenciji pojedinih frazeoloških supklasa ka formalnoj modeliranosti. Primarni model frazeologizacije može sadržati neko od fonetskih obeležja srvn. jezičke epohe i time determinisati određeni broj

članova jedne supklase. Postojanje modela frazeologizacije sa određenim srvn. fonetskim specifičnostima ne mora biti istovremeno vezano za navedenu epohu. Ovakvi modeli frazeologizacije mogu biti produktivni i u kasnijim epohama, što će i kod recentnih frazeologizama iz iste supklase provocirati prisustvo srvn. fonetskih obeležja. Ovakve mogućnosti po pravilu su vezane za supklase geminatnih frazeologizama i poslovice koje se u visokom stepenu mogu smatrati modeliranim (Hüpper, Topalović, & Elspaß 2002: 78; Grzybek 2000: 5). Upravo zbog izražene modeliranosti pri procesima primarne frazeologizacije prethodno izneta starost frazeologizma se može smatrati samo relativnim uzrokom perzistiranja srvn. fonetskih zakonomernosti u frazeologiji savremenog nemačkog jezika, što dodatno komplikuje rešenje ovog problema, a definitivan stav bi se mogao doneti tek zahvaljujući budućoj intenzivnoj saradnji frazeologije i dijahronijske frazeografije.

Kao poslednji mogući pravac u daljim istraživanjima faktora koji omogućavaju perzistiranje pojedinih srvn. glasovnih promena treba navesti i moguću ulogu pisaca iz perioda starije književnosti (prosvetiteljstvo, šturm-und-drang, klasika). Uticaj autora navedenih perioda je dvostruk. Ukoliko su postojali dubletni frazeološki oblici od kojih je jedan stariji i sadrži neki od refleksa fonetskih promena iz ranijih epoha, a drugi mlađi sa nivelisanim formativom koji reflektuje današnje jezičko stanje, književnici ovih perioda su favorizovali one starije i obezbeđivali im dalji kontinuitet (up. Mettke 2000: 87). Pored ovoga, i sami su često bili tvorci krilatica sa obeležjima srvn. fonetike (up. primer (8)) koje su vremenom leksikalizovane i čine integralni deo frazeoleksikona savremenog nemačkog jezika.

4. Zaključak

Dijahronijska perspektiva u proučavanju frazeologije savremenog nemačkog jezika tradicionalno je zapostavljena, što za posledicu ima da se mnoga relevantna pitanja vezana za fonetske, morfološke i sintaksičke specifičnosti frazeologizama u savremenom nemačkom jeziku smatraju efemernim i tretiraju na nedovoljno jasan i sveobuhvatan način. Ovo se prevashodno odnosi na one frazeologizme koji pokazuju izvesna fonetska i strukturna odstupanja u poređenju sa današnjim ustrojstvom slobodnih sintagmi. U radu se opisuju refleksi srvn. glasovnih promena koje se mogu uočiti u strukturi frazeološkog formativa u savremenom nemačkom jeziku – sinalefa, elizija, kraza i sinkopa i navode se mogući uzroci za njihovo perzistiranje unutar frazeoleksikona.

Literatura

- Buhofer, A., & Guirato, D. (2002). "Unikalia" im Sprachwandel: phraseologisch gebundene Wörter und ihre lexikographische Erfassung. U E. Piirainen, & T. Piirainen (izd.), *Phraseologie in Raum und Zeit*. (str. 125-160). Hohengehren: Schneider Verlag.
- Burger, H. (2003). *Phraseologie*. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Fleischer, W. (1997). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Nimeyer Verlag.
- Fleischer, J., & Schallert, O. (2011). *Historische Syntax des Deutschen*. Eine Einführung. Tübingen: Narr Verlag.
- Grzybek, P. (2000). G. L. Permjakovs Grammatik der sprichwörtlichen Weisheit. U P. Grzybek (izd.), *Die Grammatik der sprichwörtlichen Weisheit von G. L. Permjakov*. Mit einer Analyse allgemein bekannter deutscher Sprichwörter. (str. 1-41). Hohengehren: Schneider Verlag.
- Hüpper, D, Topalović, E, & Elspaß, S. (2002). Zur Entstehung und Entwicklung von Paarformeln im Deutschen. U E. Piirainen, & T. Piirainen (izd.), *Phraseologie in Raum und Zeit*. (str. 77-99). Hohengehren: Schneider Verlag.
- Kürschner, W. (2003). *Grammatisches Kompendium*. Tübingen-Basel: A. Francke Verlag.
- Mettke, H. (2000). *Mittelhochdeutsche Grammatik*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Paul, H., & Mitzka, W. (1966). *Mittelhochdeutsche Grammatik*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Scheibe, S. (1969). Sprichwort und Redensart. U E. Agricola, W. Fleischer, & H. Protze (izd.), *Die deutsche Sprache I*. (str. 590-605). Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
- Schmidt, W. (1996). *Geschichte der deutschen Sprache*. Stuttgart: S. Hirzel – Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft.
- Srdić, S. (2008). *Morphologie der deutschen Sprache*. Beograd: JACEH.
- Stanišić, V. (2006). *Uvod u indoevropsku filologiju*. Beograd: Čigoja štampa.
- Škara, D., & Mikić, P. (1989/90). Stari zavjet kao izvor njemačkih i hrvatskih poslovice. *Radovi Filozofskog fakulteta Zadar*. Razdio filoloških znanosti, 29/19, 143-166.

Wilmanns, W. (1911). *Deutsche Grammatik*. Gotisch, Alt-, Mittel- und Neuhochdeutsch. Erste Abteilung: Lautlehre. Strassburg: Verlag von K. J. Trübner.

Zusammenfassung

REFLEXE MITTELHOCHDEUTSCHER LAUTVERÄNDERUNGEN IN DER PHRASEOLOGIE DER DEUTSCHEN GEGENWARTSSPRACHE

In der vorliegenden Arbeit wird darauf hingewiesen, dass die diachrone Perspektive bei der Erhellung aktueller Fragen mit der synchronen in der einschlägigen Literatur nicht Schritt gehalten hat, weswegen viele Phänomene in der deutschen Phraseologie heute immer noch nur unzureichend behandelt worden sind. Das gilt hauptsächlich für die Fragen der spezifischen Formativstruktur der Phraseologismen in der deutschen Gegenwartssprache, in der Elemente vorkommen können, die für die älteren Sprachstufen typisch waren und die in der Standardsprache der Gegenwart nur auf eine geringere Anzahl von Phraseologismen beschränkt sind, wodurch sich diese von den freien Syntagmen unterscheiden können. Im Mittelpunkt der Arbeit sind Reflexe der mittelhochdeutschen Lautveränderungen im Phraseolexikon der Gegenwartssprache – Sinaloephe, Elision, Krasis und Synkope und Ursachen für deren Persistenz in der phraseologischen Formativstruktur des heutigen Deutsch.

Schlüsselwörter: *mittelhochdeutsche Lautveränderungen, Sinaloephe, Elision, Krasis, Synkope.*